

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne, cel i metoda pracy	9
---	---

Rozdział 1

Poglądy głównych twórców samorządu terytorialnego oraz ich kontekst historyczny i kulturowy –

w poszukiwaniu współczesnej inspiracji	29
1.1. „Ojcowie samorządu” – uzasadnienie wyboru	29
1.2. Jean-Jacques Rousseau – gmina „starsza od państwa” i naturalne prawa jej mieszkańców	33
1.3. Baron Heinrich vom Stein – uniwersalna idea reformy państwa – współudział i współodpowiedzialność	36
1.4. Alexis de Tocqueville – wolna gmina podstawą wolnych społeczeństw	42
1.5. Rudolf von Gneist – samorząd jako uzupełniający system realizacji woli państwowej, państwo jako zbiorowy obowiązek	43
1.6. Lorenz von Stein – samorząd jako społeczny obszar wolności, narodziny nadzoru	46
1.7. Paul Laband – samorząd jako forma samoograniczenia się państwa dla sprawnego administrowania, ku pozytywizmowi prawniczemu	49
1.8. Tadeusz Bigo – celowe rozproszenie władzy państwowej a związki publicznoprawne	52
1.9. Aleksander Kroński – samodzielny zarząd osób bezpośrednio zainteresowanych	57
1.10. Stanisław Kasznica – prekursor partycypacji oraz uznania roli innowacji społecznych	59

1.11. Adolf Gasser – samorząd terytorialny „ratunkiem dla Europy”	63
---	----

Rozdział 2

Główne fazy rozwoju idei samorządu terytorialnego	67
2.1. Uwagi wstępne	67
2.2. Lata 1809–1849: bunt przeciw absolutyzmowi	68
2.3. Lata 1850–1914: stabilizacja idei i praktyki, wielkie debaty europejskie	71
2.4. Lata 1918–1939: samorząd wobec nowych zadań i wyzwań: Wielkiego Kryzysu i narastającego totalitaryzmu	72
2.5. Lata 1945–1988: odmienne losy samorządu na Wschodzie i Zachodzie Europy po II wojnie światowej w świetle doktryny prawa administracyjnego	81
2.5.1. Europa Środkowa i Wschodnia – narzucony kres samorządu, triumf centralizacji	81
2.5.2. Wolny Zachód Europy – rozwój teorii samorządu i jego europeizacja	89
2.5.2.1. Samorząd terytorialny w odbudowie demokratycznej legitymacji władzy publicznej	90
2.5.2.2. Rozwój teorii samorządu i jego europeizacja ..	95
2.5.2.3. Idea prywatyzacji zadań publicznych i jej konsekwencje dla podstaw teorii samorządu	99
2.5.2.4. Pojęcia samorządu wobec ofensywy nowych teorii administracji	119
2.6. Lata 1989–2001: odrodzenie samorządu terytorialnego jako część procesu transformacji ustrojowej – w poszukiwaniu ustroju optymalnego	122
2.6.1. Samorząd terytorialny jako filar demokratycznego państwa prawnego w świetle nauki prawa administracyjnego	124
2.6.2. Konstytucyjna gwarancja samorządu terytorialnego i jej znaczenie w stabilizacji ustrojowej administracji	128

2.7. Lata 2001–2018: samorząd współczesny – ku europeizacji	129
--	-----

Rozdział 3

Fundamenty aksjologiczne samorządu terytorialnego	133
3.1. Pomocniczość – powstanie i ewolucja idei	133
3.1.1. Źródła koncepcji – katolicka nauka społeczna w obronie podmiotowości	133
3.1.2. Pomocniczość w zarządzaniu lokalnym Europy – uzasadnienie teoretyczne	137
3.1.3. Kryzys idei pomocniczości jako mechanizmu ochronnego i jej odrodzenie	138
3.1.4. Pomocniczość jako idea na trudne czasy i uniwersalność jej zastosowania	147
3.2. Decentralizacja	150
3.3. Decentralizacja jako ustrojowa zasada podstawowa ...	161
3.4. Demokracja	162
3.4.1. Demokratyczna organizacja samorządu	162
3.4.2. Demokratyczna kontrola samorządu	176
3.4.3. Demokratyczna legitymacja samorządu	181

Rozdział 4

Samorząd w państwie współczesnym	195
4.1. Uwagi wstępne	195
4.2. Samorząd terytorialny a parlament	200
4.3. Samorząd terytorialny a sądownictwo	209
4.4. Samorząd terytorialny a administracja rządowa jako część władzy wykonawczej	211
4.5. Pojęcie władztwa administracyjnego	213
4.6. Erozja władztwa samorządu terytorialnego	220
4.6.1. Depopulacja i nomadyzacja	221
4.6.2. Deindustrializacja a specjalne strefy ekonomiczne	225
4.6.3. Prywatyzacja i jej ograniczenia	227
4.6.4. Uspołecznienie a rezonans społeczny	231
4.6.5. Recentralizacja i jej ideologiczne uzasadnienia ...	234
4.7. Konsekwencje teoretyczne zmian	236

Rozdział 5

Samorząd czasów przełomu	243
5.1. Globalizacja i odmiejscowienie administrowania na poziomie lokalnym i ponadlokalnym	243
5.2. Ofensywa cyfryzacji – wirtualne wspólnoty i ich samorządy czy wirtualne społeczności?	254
5.3. eSamorząd w ePaństwie – perspektywy i granice	264
5.4. Standardy samorządu terytorialnego – perspektywy gminy	269
5.5. Samorząd terytorialny – ratunek dla Europy?	292
5.5.1. Zaufanie i otwartość w „demokracji nieufnych” ..	292
5.5.2. Bliskość i lokalność w anonimowym społeczeństwie	298
5.5.3. Dobro wspólne w świecie eskalacji konfliktów	303
5.5.4. Racjonalność jako płaszczyzna legitymacji działania w czasach postprawdy	310
Podsumowanie i wnioski	317
Bibliografia	337